

ხელოვნება

5

მოსწავლის წიგნი

გრიფმინიჭებულია საქართველოს
განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და
სპორტის სამინისტროს მიერ 2018 წელს.

ნანა იოსელიანი ◆ სოფიო ქებურია

გაკურ სულაკაურის
ბამონცემლობა

I შესავალი

პალიტრა 4

II პორტრეტი

პორტრეტის აღწერა 8
 ფიროსმანი 10
 „აკტრისა და მეეზოვე“ 12
 ანფასი და პროფილი 14
 რელიეფური პორტრეტი 16

III მხატვრობა

ესკიზი და ჩანახატი 18
 პლატონის სხეულები 20
 პომპეის მოზაიკა 22
 კაკაბაძის ნაწებები 24
 თითებით ხატვა 26
 მარკ შაგალის სამყარო 28
 მონოტიპია 30
 სიცოცხლის ხე 32
 ბრეიგელის ანდაზები 34
 ანიმაცია – გაცოცხლებული ნახატები 36
 პირველი არქეოლოგი 38

IV ქანდაკება

გფარავდეთ შედეგ! 42
 ობელისკი 44
 მზის საათი 46
 მობილი და სტაბილი 48
 მავთულის ქანდაკება 50
 ჯაკომეტის აჩრდილები 52

V არქიტექტურა

მალევიჩის არქიტექტონები 54
 ქალაქის დაგეგმარება 56
 ქალაქური პეიზაჟი 58
 ნაჭრის ქალაქი 60
 კორპუსი და ძველი სახლი 61

VI დეკორატიულ-გამოყენებითი ხელოვნება

რას გვიამბობს თიხა 62
 შუამდინარეთი 66
 ხამურაბის კანონები 68
 შუმერული ომი და მშვიდობა 70
 შუმერობანა 72
 მინანქარი 74

VII პროექტები

პროექტი 1. მუზეუმი

მუზეები 76
 მუსეიონიდან მუზეუმამდე 78
 მუზეუმში ქცევის წესები 80
 საგანძურის მცველი 82

პროექტი 2. სპექტაკლი

ჩრდილების თეატრი 84
 პლაკატი 86

პროექტი 3. ფესტივალი

გოძიამას! 88
 ნამასტე! 92
 გამარჯობა! 94
 ფარდაგი 96
 ფოტოხელოვნება 98
 კალიმერა! 100
 სამყაროს ენა 102

ფუნჯი და პალიტრა ფერმწერის სამუშაო იარაღებია. მხატვრის პალიტრა ბევრ რამეს გვიამბობს მხატვარზე – მის გემოვნებაზე, განწყობილებაზე, ხასიათსა და ჩვევებზე, მის პრინციპებსა და ფერწერისადმი დამოკიდებულებაზე.

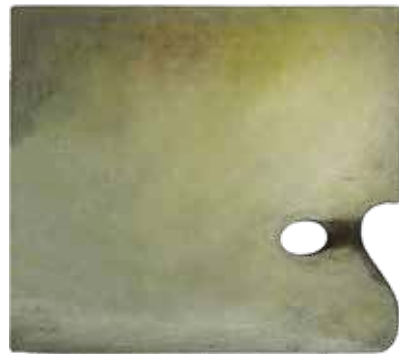
პალიტრებს შეისწავლიან ექსპერტები, პალიტრები ინახება მუზეუმებში, კოლექციონერები მათ აგროვებენ, ყიდულობენ და ყიდიან, ზოგჯერ ძალიან ძვირად. ასეთ ყურადღებას კი დამსახურება უნდა.

ზოგიერთი მხატვრის პალიტრა თავად გახდა ხელოვნების ნიმუში – ფრანგმა მხატვარმა კამილ პისარომ, პარიზის ერთ-ერთი რესტორნის მეპატრონის შეკვეთით, თავის პალიტრაზე სურათი დახატა. მხატვარმა პალიტრის ზედა მხარეს დასხმული თეთრი, ყვითელი, წითელი და მწვანე საღებავები ხელუხლებლად დატოვა და სურათის კომპოზიციის ნაწილად აქცია.

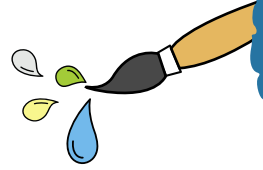
კამილ პისაროს სამუშაო პალიტრა

მხატვრები, ისევე, როგორც მუსიკოსები, ან კარგი ხელოსნები, თვალისჩინივით უვლიან და უფრთხილდებიან თავიანთ ინსტრუმენტებს და ძალიან არ უყვართ, როცა უცხო ხელი ეხება მათ.

ჯორჯო მორანდის ნატურმორტი და პალიტრა

ერთხელ იტალიელ მხატვარ ჯორჯო მორანდის მეგობარმა სამახსოვროდ ფუნჯის ჩუქება სთხოვა. „ფუნჯები ჩემი ერთგული მეომრები არიან. გაცვეთილი ფუნჯები, როგორც ბრძოლაში დაღუპული მებრძოლები, მიწას უნდა მიებარონ“, – თქვა მორანდომ და მეგობარს ფუნჯი არ მისცა.

ეჟენ დელაკრუას პალიტრები

ეჟენ დელაკრუა წერდა, რომ პალიტრისა და ფუნჯის დანახვაზე მხატვარი ისეთივე აღტაცებას განიცდის, როგორც მეომარი თავის საჭურვლის დანახვისას. ფუნჯი და პალიტრა მხატვრის ხელში რაინდის ფარ-ხმალს ჰგავს. ეს მისი საბრძოლო იარაღია. პალიტრითა და ფუნჯით შეიარაღებული მხატვარი, როგორც მოფარიკავე, წელში გამართული, ამაყად თავანუელი და წინ გაშვერილი ფუნჯით, ხან უახლოვდება ტილოს, ხან კი შორიდან აფასებს მას. მხატვარი ისევე უვლის და აპრიალებს თავის პალიტრას, როგორც მეომარი საბრძოლო იარაღს. მერე რა, რომ ხვალ პალიტრა ისევ დაისვრება – ნამდვილი ფერმწერი იარაღს დასვრილს არ ტოვებს!

რემბრანდტის ავტოპორტრეტი და საღებავების მოსამზადებელი მაგიდა

ჰოლანდიელი მხატვარი რემბრანდტი საღებავებს თავად იმზადებდა. საღებავი ძვირი ღირდა. ამიტომ მხატვარი პალიტრაზე ზუსტად იმდენ საღებავს იღებდა, რამდენიც ღლის განმავლობაში დასჭირდებოდა. როგორც წესი, პალიტრაზე 3-4 ფერი ედო. ფერებს იმის მიხედვით არჩევდა, რაც უნდა დაეხატა – თუ ცხენის დახატვას აპირებდა, პალიტრაზე მხოლოდ თეთრ, შავ და ყვითელ ფერებს ასხამდა.

ცნობილი მხატვრების პალიტრები

ედგარ დეგა

ვინსენტ ვან გოგი

პოლ გოგენი

კლოდ მონე

ჟოან მირო

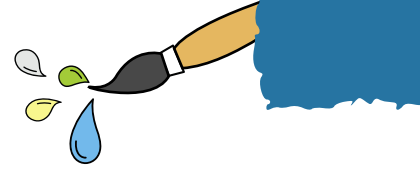
ჟორჟ სიორა

რატომ არის ადვილი მხატვრის პალიტრით მისივე სურათის ფერთა გამის გამოცნობა?

დააკვირდი მხატვრების პალიტრებსა და მათსავე ფერწერულ სურათებს.

შეადარე ერთმანეთს და აღწერე მხატვრების პალიტრები.

პაბლო პიკასო

ოგიუსტ რენუარი

ვასილი კანდინსკი

ანრი მატისი

ამედეო მოდილიანი

მარკ შაგალი

საუინაო დავალება

ამოარჩიე ერთი მხატვრის სურათი და დაამზადე მისი პალიტრა:
დახატე და გამოჭერი მუყაოს პალიტრა.

დააკვირდი სურათს და გუაშის საღებავებით პლასტმასის პალიტრაზე
ან თეფშზე დაამზადე ნამუშევარში გამოყენებული ფერების შესატყვისი
ტონალობები. შეზავებული ფერებით დაფერე გამოჭრილი პალიტრა.

ილია რეპინი, მე-19-მე-20 საუკუნის რუსი მხატვარი, პორტრეტებს, ისტორიულ და ჟანრულ ფერწერულ სურათებს ხატავდა.

სიცოცხლეშივე გენიოსად აღიარებული ილია რეპინი საკუთარ ნიჭს არ ცნობდა, სხვისი ნიჭით აღფრთოვანებული, ხმამაღლა გამოხატავდა აღტაცებას, თავის თავს კი, მოკრძალებულად, საშუალო მონაცემების მხატვრად მიიჩნევდა. რეპინის მეგობარს, ზღვის პეიზაჟების ოსტატი ივანე აივაზოვსკის პორტრეტების ხატვა უჭირდა. ერთხელ სთხოვა რეპინს, ერთად დაეხატათ სურათი „პუშკინის გამოთხოვება ზღვასთან“, რომელსაც დიდი პოეტის გარდაცვალების 50 წლისთავს უძღვნდა. აივაზოვსკიმ დახატა ზღვა, რეპინმა კი – ალექსანდრე პუშკინი. ამ საერთო ნამუშევარზე რეპინი ამბობდა: „საოცარი ზღვა დახატა აივაზოვსკიმ. მე კი პატივი მერგო, ფიგურა მიმეტყაპნაო“.

ილია რეპინი პალიტრით

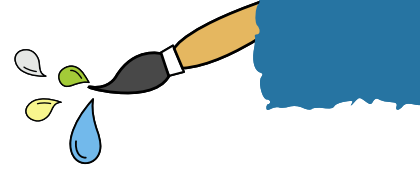
მხატვარს ბევრი მუშაობისგან მარჯვენა ხელი სტკიოდა და ფუნჯის დაჭერა უჭირდა. რეპინი ძალიან განიცდიდა ამ ამბავს. მოგვიანებით მან მარცხენა ხელით ისწავლა ხატვა. შემდეგ კი გამოიგონა პალიტრა, რომელსაც ქამრით წელზე იმაგრებდა და ხატვისას ხელეში თავისუფალი ჰქონდა.

დააკვირდი და დაახასიათე პორტრეტებზე გამოსახული ადამიანები. რა დეტალები მიგვანიშნებს მათ პროფესიაზე?

საუინაო ღვაწლი

დახატე შენთვის პატივსაცემი ადამიანის პორტრეტი წარმოსახვით, როგორც თავად წარმოგიდგენია.

ილია რეპინის პორტრეტები

ილია რეპინი, მხატვარი

დიმიტრი მენდელეევი, მეცნიერი

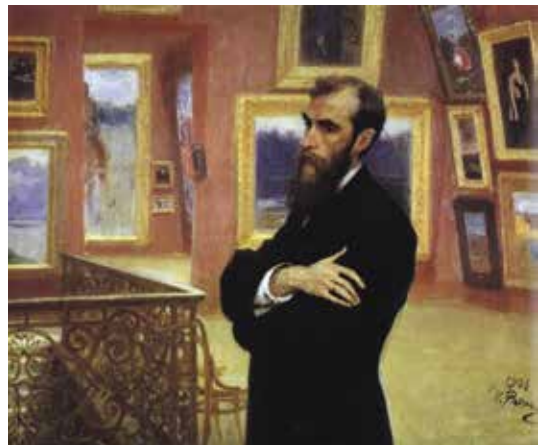
ანტონ რუბინშტეინი, მუსიკოსი

ლევ ტოლსტოი, მწერალი

მიხაილ გლინკა, კომპოზიტორი

პავლე ტრეტიაკოვი, კოლექციონერი

ნიკო ფიროსმანაშვილი პატარობიდან ხატავდა – ხატავდა ყველაფერზე, კედლებზეც კი. ამის გამო უჯავრდებოდნენ, მაგრამ მაინც არ იშლიდა თავისას. განათლება არ მიუღია, თუმცა ქალანთაროვების ოჯახში, სადაც იზრდებოდა, მას წერა-კითხვაც ასწავლეს და წიგნების კითხვაც შეაყვარეს.

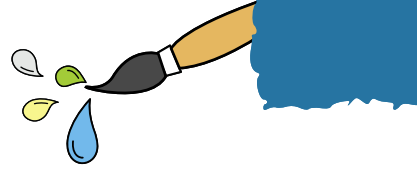
რკინიგზელის პორტრეტი

ბათუმი

სანამ მხატვარი გახდებოდა, რამდენიმე ადგილას სცადა მუშაობა, მაგრამ დიდხანს ვერსად გაძლო. ბოლოს რკინიგზის სადგურში მიიღეს სამუშაოდ, სადაც 10 წელი იმსახურა ხან დარაჯად, ხან მემუხრუჭედ, ხან კონდუქტორად. ბოლოს, ავადმყოფობის გამო, სამსახურს თავი დაანება, თბილისში პატარა ოთახი იქირავა და ისევ ხატვა და სამუშაოს ძებნა დაიწყო.

ფიროსმანის სამუშაო აბრების დახატვა და ღუქების მოხატვა იყო. მისი შემკვეთებიც მეღუქნეები, ვაჭრები და ხელოსნები იყვნენ. მათ არ ესმოდათ ფიროსმანის მხატვრობის სიდიადე, თუმცა ნიკალას ნახატები მოწონდათ. ნახატები ხალხს იზიდავდა და მეღუქნეებიც სიამოვნებით უკვეთდნენ სურათებს. ფიროსმანს გასამრჯელოდ საჭმელი და ღვინოც აკმაყოფილებდა, სახატავი მასალა კი შემკვეთს უნდა ეყიდა.

ფიროსმანი წინასწარ ესკიზებს არ აკეთებდა. სახატავი მასალის მიმართ ძალიან მომთხოვნი იყო – საღებავები და ფუნჯები ხარისხიანი უნდა ყოფილიყო. თითქმის ყველანაირ მასალაზე ხატავდა, მაგრამ ძირითადად, ტილოს ნაცვლად შავ მუშამბას იყენებდა. მუშამბა მხატვარს შესაძლებლობას აძლევდა, სწრაფად ემუშავა. შავ მუშამბაზე, იქ, სადაც მუქი შტრიხი ან ხაზი სჭირდებოდა, მუშამბის ფერს ფუნჯმიუკარებლად ტოვებდა, ან ოდნავ შესამჩნევად შეფერავდა ხოლმე. გრაფიკულ კონტურს არ ხმარობდა, პირდაპირ ფერთა ლაქებით გამოჰყავდა ფორმა.

რა აკავშირებს ფიროსმანის ამ ორ სურათს?

გადმოცემით, ნიკო ფიროსმანს საქართველოში ჩამოსული ფრანგი მსახიობი (როგორც ძველად ეძახდნენ, „აკტრისა“) მარგარიტა შეჰყვარებია. როგორც ჩანს, მსახიობიც მოხიბლა მაღალმა, გამხდარმა, სხვებისგან გამორჩეულმა მხატვარმა. ფიროსმანმა მარგარიტა დახატა და მსახიობს მისი პორტრეტი საჩუქრად მიართვა. ერთხელ მარგარიტას სანახავად მისულ ფიროსმანს აკტრისას გამოსამშვიდობებელი წერილი გადასცეს. მარგარიტამ, წერილთან ერთად, ფიროსმანს ნაჩუქარი პორტრეტიც დაუბრუნა.